

TUTKIMUSRAPORTTI

HÄMEENLINNA

Hämeenlinnan vanha asemakaava-alue

Vanhankaupunginkatu 11, kaukolämpöliittymän ja uuden sisäänkäynnin kaivuiden arkeologinen valvonta 2016

MUSEOVIRASTO

ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

KATJA VUORISTO

Tiivistelmä

Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut valvoi syyskuussa kahden päivän ajan Vanhankaupunginkatu 11:n tontilla kaivutöitä, jotka liittyivät vanhan soittokunnantalon kunnostamiseen asuinrakennukseksi. Tontti kuuluu Hämeenlinnan vanhaan asemakaava-alueeseen ja se on määritelty kiinteäksi muinaisjäännösalueeksi. Rakennukseen tehtiin uusi sisääntuloaukko ja lisäksi paikalle vedettiin kaukolämpöliittymä, minkä vuoksi alueelta kaivettiin maata yhteensä noin 60 m²:n suuruiselta alueelta. Valvonnassa ei havaittu merkkejä vanhaan kaupunkiasutukseen liittyvistä rakenteista tai muista kerrostumista. Aluetta on täytetty ja muokattu luultavasti siinä vaiheessa kun nykyinen rakennus on 1800-luvun loppupuolella rakennettu.

Sisällys

Tiivistelmä

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Sijaintikartta	3
1. Johdanto	4
2. Hämeenlinnan historiaa	5
3. Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset vanhan kaupungin alueella.....	7
4. Vuoden 2016 arkeologinen valvonta.....	8
5. Yhteenveto	9
Lähteet.....	11
Kuvaluettelo	12
Karttaluettelo	12
Kartat	13

Arkisto- ja rekisteritiedot

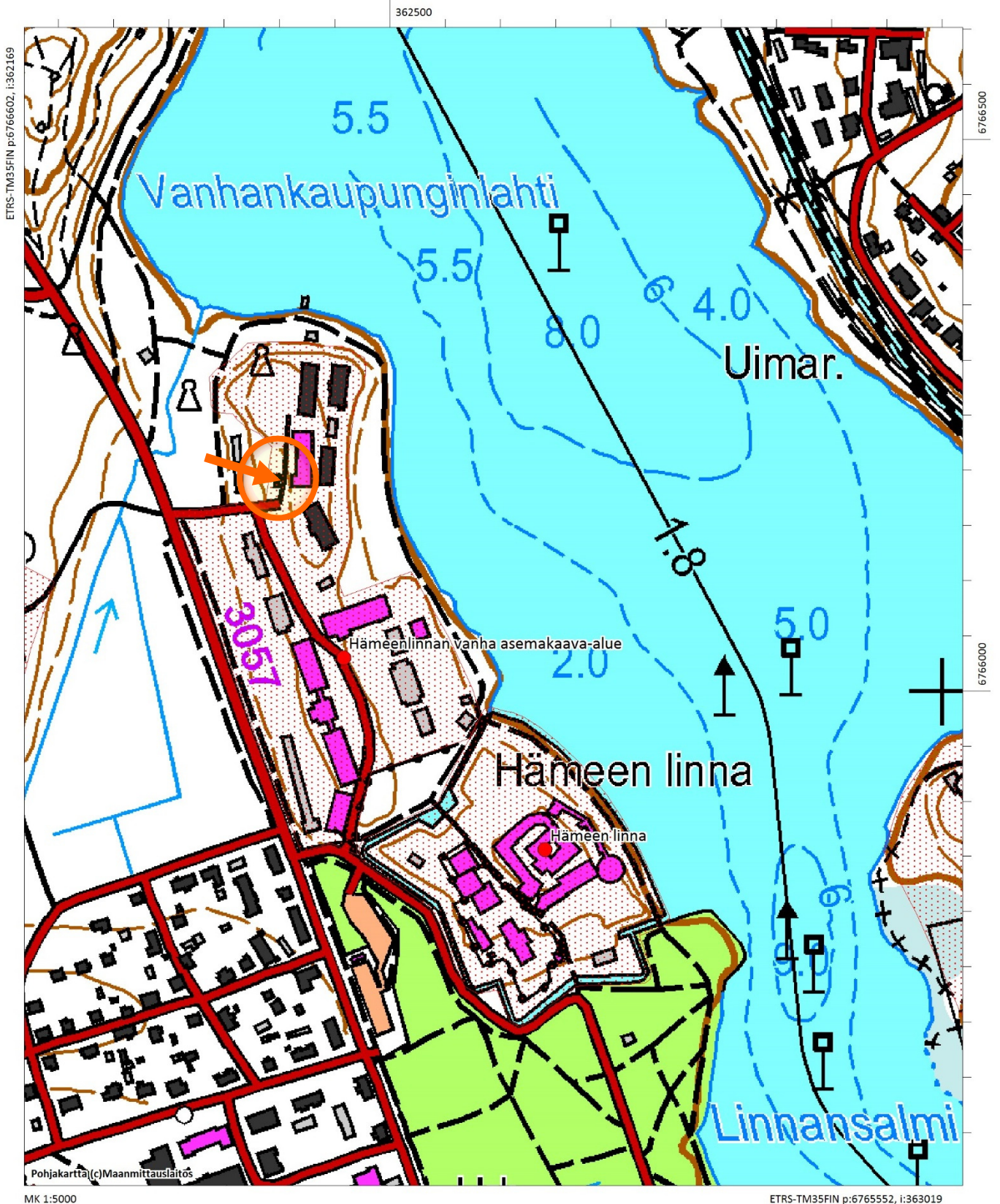
Kunta: Hämeenlinna
Tutkimuskohde: Hämeenlinnan vanha asemakaava-alue
Kohteen ajoitus: 1600–1900-luku
Osoite: Vanhankaupunginkatu 11
Kiinteistötiedot: As.Oy Hämeenlinnan Vanhakaupunki 11
Omistaja: Kruunuasunnot Oy
Muinaisjäännöstunnus: 1000007472
Kohteen koordinaatit (ETRS-TM35FIN): P: 6766191, I: 362408
Kenttätyöaika: 5.9. ja 7.9.2016
Tutkimuksen laatu: valvonta
Tutkimuksen laajuus: noin 60 m²
Kenttätyönjohtaja: FM Katja Vuoristo / FL Petro Pesonen
Apulaistutkija: FM Johanna Seppä
Tutkimuslaitos: Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut
Tutkimuslupa: MV/138/05.04.01.02/2016
Löydöt: -
Digitaalikuvat: AKDG5203:1–11
Alkuperäisen tutkimuskertomuksen säilytyspaikka: Museoviraston keskusarkisto, Helsinki
Kopiot:

Aikaisemmat vanhan asemakaava-alueen arkeologiset tutkimukset:

1963 Rauni Mikkola, valvonta (Museovirasto)
1990-1992 Aino Katermaa, maatulkaus (Suomen Akatemia)
1999 V.-P. Suhonen, valvonta (Museovirasto)
2003 Teemu Mökkönen, inventointi (Museovirasto)
2005 Päivi Hakanpää, koekaivaus (Museovirasto)
2009 Tiina Jäkärä, valvonta (Museovirasto)
2010 Riikka Väisänen, koekaivaus (Museovirasto)
2015 Kari Uotila, dokumentointi (Muuritutkimus ky)
2016 Esa Mikkola, valvonta (Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut)

Aikaisemmat löydöt: 2005060:1-208 ja 2009070:1-78,

Sijaintikartta

Vanhankaupunginkatu 11:n kohta on ympyröity oranssilla. Kaivannot sijaitsivat nuolen osoittamalla alueella.

1. Johdanto

Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut teki syyskuussa 2016 arkeologisen valvonnan Hämeenlinnan linnankasarmien alueella osoitteessa Vanhankaupunginkatu 11. Valvonta liittyi paikalla sijaitsevan entisen varuskunnan soittokunnan talon edustalla tehtävien kaukolämpöliittymän asentamiseen sekä uuden sisäänkäynnin rakentamiseen. Tontti sijaitsee Hämeenlinnan vanhalla asemakaava-alueella, joka on luokiteltu kiinteäksi muinaisjäännökseksi (mj.rek. nro 1000007472). 1880-luvulla rakennetun soittokunnan talon tienoilla on sijainnut 1600-luvulta 1700-luvun lopulle kaupungin kirkkoon liittyvä kellotapuli, ja tontin arkeologinen potentiaali on arvioitu Hämeenlinnan kaupunkiarkeologisessa selvitystyössä luultavasti säilyneeksi ja/tai tutkimuksellisesti mielenkiintoiseksi alueeksi.¹ Tämän vuoksi Museoviraston Kulttuuriympäristöpalvelut –osasto edellytti lausunnossaan (MV/123/05.01.02/2016), että maaperäänkajoavat toimenpiteet tuli tehdä arkeologin valvonnassa.

Arkeologisen valvonnan tarkoituksena oli selvittää, oliko kaukolämpöliittymän tai rakennuksen uuden sisäänkäynnin kohdalla säilynyt Hämeenlinnan vanhaan kaupunkiin liittyviä kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tutkittavien alueiden laajuus oli yhteensä noin 60 m². Rakennuksen uuden sisääntulon kaivu ja sen arkeologinen valvonta tehtiin 5.9. ja kaukolämpöliittymän 7.9.2016. Sisäänkäynnin valvonnassa oli mukana tutkija Katja Vuoristo (FM) ja kaukolämpöliittymän valvonnan suoritti Petro Pesonen (FL). Apulaistutkija Johanna Seppä (FM) osallistui tutkimuksiin molempina päivinä. Paikalle siirrettiin kiintopisteet Hämeen linnan alueelta Sokkia SET2-takymetrillä, jota käytettiin myös alueen kartoituksessa. Mittausten sisäinen tarkkuus oli ± 1 cm. Alueen dokumentoinnissa käytettiin Hämeenlinnan kaupungin käyttämää ETRS-GK 25 -koordinaattijärjestelmää ja korkeudet on ilmoitettu N2000 -korkeusjärjestelmässä. Johanna Seppä on vastannut jälkitöissä mittausaineiston käsittelystä ja kaivauskarttojen puhtaaksi piirtämisestä. Mittausaineisto on digitoitu Mapinfo –ohjelmalla. Aluetta dokumentoitiin myös valokuvaamalla ja digitaaliset kuvat on viety WebMuskettiin numerolla AKDG5203. Tutkimusten kustannuksista vastasi muinaismuistolain 15 §:n mukaisesti hankkeen suunnittelija eli Kruunuasunnot Oy.

AKDG5203:8 Yleiskuva tutkimusalueesta. N-S. Kuva Petro Pesonen.

Katja Vuoristo

Helsingissä 21.4.2017

Katja Vuoristo, FM

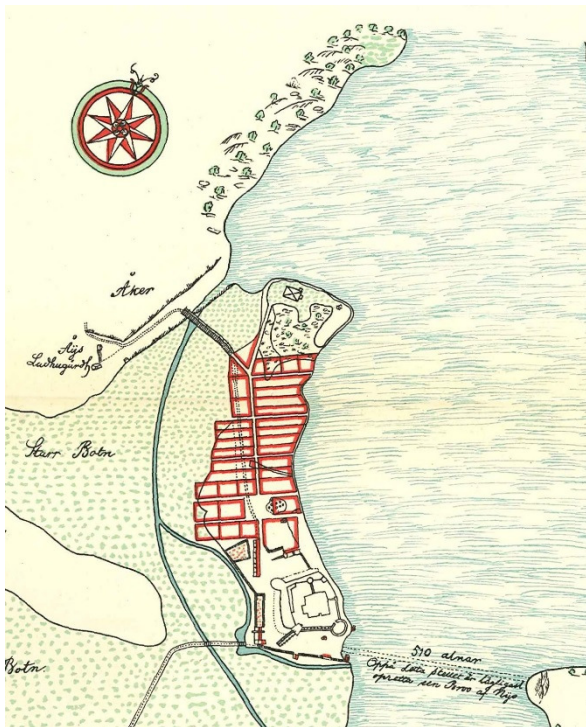
¹ Mökkönen 2003.

2. Hämeenlinnan historiaa

Hämeenlinnan vanha kaupunki perustettiin samalle niemelle Hämeen keskiaikaisen linnan kanssa, linnan pohjoispuolelle. Niemeä ympäröi pohjoisessa ja idässä Vanajavesi ja etelä- ja länsipuolella sitä kiersi suo. Kaupungin sijainti oli topografialtaan huono, sillä keväisin alue jäi tulvien aikana usein saareksi. 1700-luvun puolivälissä Lempäälän Kuokkalankosken perkaaminen ja Vanajaveden säännöstely vähensivät kuitenkin tulvia. Vuonna 1857 järven pintaa laskettiin pysyvästi kaksi metriä, ja vuoden 1862 jälkeen Vanajaveden pinta vakiintui 79,4 metrin korkeudelle (mpy).²

Hämeenlinna sai kaupunkioikeudet 19.1.1639 Pietari Brahen allekirjoittamalla privilegiolla.³ Täältä ajalta on myös varhaisin aluetta kuvaava kartta, johon on kuvattuna linna ja siihen liittyvät rakennukset, sekä Saaristen ja Ojoisten kartanoiden paikat.⁴ Kaupungin varsinainen asuttaminen pääsi käyntiin vasta 1650-luvulla, jolloin kaupunki sai uudet privilegiot. On esitetty, että ennen kaupunkia keskiaikaisen 1200-luvun lopulla perustetun Hämeen linnan kupeessa olisi sijainnut linnakylä, mutta luultavimmin paikalla ollut asutus on ollut kiinteästi yhteydessä linnaan ja sijainnut sen uloimpien puolustusvarustusten sisäpuolella.⁵

Vuoden 1650 asemakaavasuunnitelma käy ilmi Laurentius Schroderuksen laatimasta kartasta.⁶ Kaupungin läpi kulki yksi pääkatu, joka johti linnasta kaupungin pohjoisosaan. Tien toinen haara johti kirkolle ja toinen kohti Ojoisten kartanoa. Etelässä pääkatu leveni toriksi, jonka laidalla sijaitsivat raatihuone ja parhaimmat

tontit. Pääkadun leikkasivat järven rantaan ulottuvat poikkikujat, joita oli aluksi vain kolme., mutta myöhemmin 1700-luvulla niitä on ollut kuusi.⁷ Tulvien ja sateiden vuoksi kaupungin kadut olivat usein huonossa kunnossa. Kadut olivat kiveämättömiä koko kaupunkiajan.⁸

Kopio Laurentius Schroderuksen laatimasta kartasta vuodelta 1650. Kartasta erottuu hyvin pohjois-eteläsuuntainen pääkatu, jonka eteläpäässä sijaitsi tori. Pohjoispäässä tie haarautui kahteen suuntaan. Kapeat tontit erottuvat myös hyvin kartasta.⁹

² Kanerva, Otteita Vanajaveden historiasta ja rantaviivan vaihteluista Hämeen linnan alueella; Kankainen ja Vuorela 2003; 130; Lindeqvist 1926, 335.

³ Lilius 1989, 7.

⁴ Ks. esim. Kostet 1995, kartta 8.

⁵ Katermaa 1993, 130; Lindeqvist 1926, 34; Mökkönen 2003, 6.

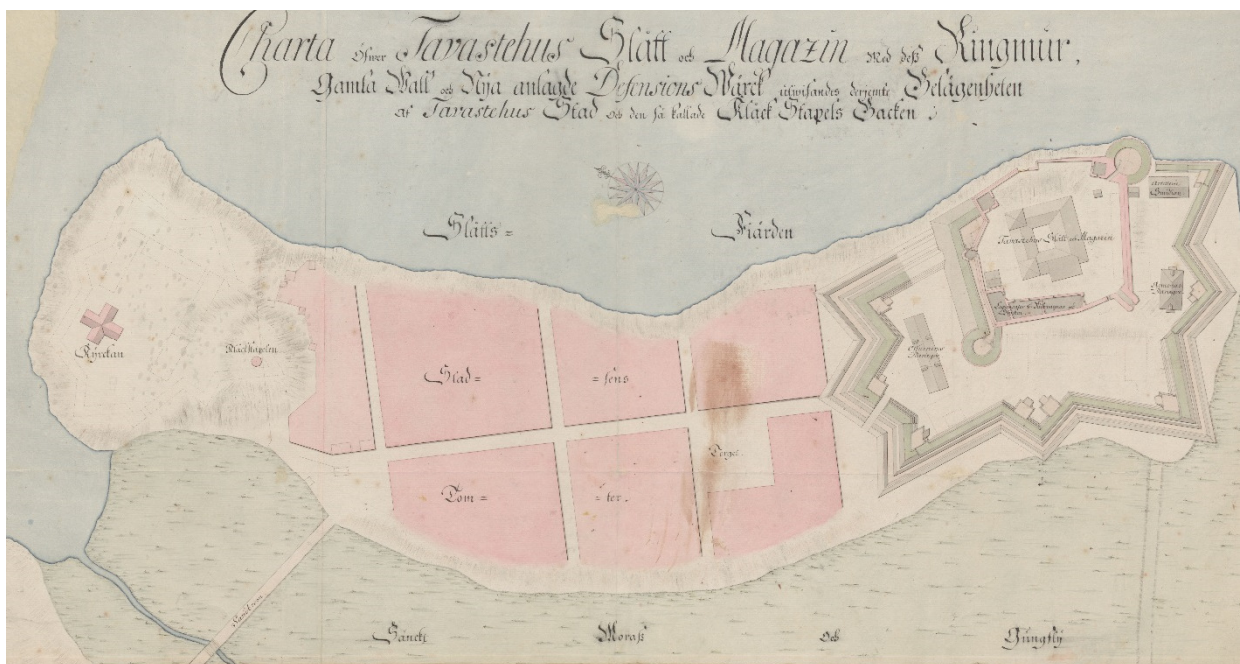
⁶ Hämeen linna 22.1/13; kts. mm. Mökkönen 2003:8, kuva 3.

⁷ Katermaa 2000a, 91; Lindeqvist 1926, 29–31; Mökkönen 2003, liitteet 3.1–3.6.

⁸ Lindeqvist 1926, 141.

⁹ esim. Lindeqvist 1926; http://www.vanhakartta.fi/historialliset-kartat/kaupunkikartat/sekalaiset-kaupunkikartat/@mapview?handle=hdl_123456789_21505

Kaupungin tontit olivat pitkiä ja kapeita, ja niillä sijaitsevat talot olivat yksikerroksisia puurakennuksia. Tontilla oli tavallisesti savujohdollinen tupa, mahdollisesti vanha pirtti ja karjasuoja. Lisäksi porvariston tonteilla saattoi olla sauna ja latoja. Kaupungin ympärille oli rakennettu puinen tulliaita, joka erotti kaupungin ympäröivästä maaseudusta.¹⁰ Linnan kirkko oli kaupunkilaisten käytössä aina vuoden 1659 tulipaloon asti, jolloin se tuhoutui palossa täysin. Uutta pienikokoista puista ristikirkkoa alettiin 1660-luvulla rakentaa kaupungin koillispuolelle niemen kärkeen mäelle. Kirkko valmistui noin vuoden 1666 paikkeilla ja sen ympärille tuli aidattu hautausmaa.¹¹ Isonvihan jälkeen, vuosina 1735–39, rakennettiin huonokuntoiseksi menneen vanhan kirkon läheisyyteen uusi kirkko.¹²

Vuosille 1728–1731 ajoittuva kartta kuvaa Hämeen linnaa ja sen tulevia vallituksia sekä kaupunkialuetta. Kirkko kellotapuleineen on sijainnut alueen pohjoisosassa (kuvassa vasemmalla).¹³

1600-luvulla Hämeenlinnassa on arvioitu olleen enimmillään 300 asukasta. Vähimmillään asukasluku oli 1690-luvulla, jolloin asukkaita oli vain noin 150. 1700-luvun alussa kaupungin väkilukuun vaikuttivat isonvihan rasisitukset. Asukkaita on arvioitu olleen 1720-luvulla noin 250 henkeä, mutta määrä kaksinkertaistui 1700-luvun puoliväliin mentäessä. Kaupunki paloi vuonna 1739, jolloin vain yhdeksän tonttia, raatihuone, kirkko ja koulu säästyivät tuholta. Palon jälkeen annettiin kaupunkiin rakennuskielto, koska kaupunki oli päätetty siirtää muualle Hämeen linnan linnoitustöiden alta. Rakennuskiellosta huolimatta kaupunki oli vuonna 1767 rakennettu täyteen. Vuonna 1777 kaupunki päätettiin muuttaa kruunun virkatalona olleen Saaristen kartanon tienoille eli nykyisen Hämeenlinnan keskustan alueelle. Viimeiset asukkaat siirtyivät muualle vuoden 1784 aikana, ja vanhan kaupungin alue luovutettiin valtiolle vuonna 1785. Vanhan kaupungin kirkko säilyi käytössä vuoteen 1798 ja hautausmaa vuoteen 1809.¹⁴

Suomen sodan (1808–09) jälkeen Suomi joutui Venäjän alaisuuteen, ja vanhan kaupungin alue siirtyi Venäjän kruunulle. Vuosien 1810–34 välisenä aikana alueella oli pienimuotoista venäläisten rakennustoimintaa. So-

¹⁰ Lindeqvist 1926, 31–33, 96–97.

¹¹ Lindeqvist 1926:158–160

¹² Lindeqvist 1926:410–412.

¹³ Hämeenlinna Id* 17/- -.

¹⁴ . Katermaa 2000a:94–95; Lilius 1989:14–17; Lindeqvist 1926: 41, 266–267, 279, 498, 502–504, 691.

taväen majoitusongelman vuoksi alueelle alettiin rakentaa vuonna 1848 kivikasarmeja. Niiden viereen tasattiin paraatikenttä. Myöhemmin kasarmialueen rakennuskantaa vielä täydennettiin ja alueelle tehtiin suuri harjoituskenttä. Nykyisen rakennuskantansa kasarmialue sai pääosin vuosien 1830 ja 1910 välisenä aikana.¹⁵

3. Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset vanhan kaupungin alueella

Varhaisimmat tiedot Hämeenlinnan vanhan asemakaava-alueen arkeologisista tutkimuksista ovat vuodelta 1963, jolloin alueella tehtiin kaukolämpökaivantoa ja Rauni Mikkola (Museovirasto) dokumentoi kaivannosta esiin tulleita puu-, tiili- ja kivirakenteita. Vuosina 1990–1992 Hämeenlinnan kasarmien alueella tehtiin maatutkaus Aino Katermaan vetämän ja Suomen Akatemian rahoittaman projektin puitteissa. Tutkimusten tavoitteena oli löytää konkreettista tietoa vanhasta kaupungin paikasta ja kaupungin rakenteesta. Maatutkauksessa saatiinkin lupaavia viitteitä kaupunkiin liittyvistä kerrostumista ja muista ilmiöistä. Seuraavat arkeologiset tutkimukset tehtiin vuonna 1999, jolloin V.-P. Suhonen Museovirastosta valvoi valokaapelikaivantojen kaivuita. Tutkimuksissa saatiin havaintoja ainoastaan erilaisista täytemaista.

2000-luvulla kaupungin arkeologinen tutkimus on hieman vilkastunut erilaisten pienimuotoisten maankäyttöhankeiden johdosta. Tutkimusten määrän kasvuun on vaikuttanut Teemu Mökkösen Museovirastolle tekemä Hämeenlinnan kaupunkiarkeologinen inventointi vuonna 2003. Inventointi liittyi Vaasa- ja suurvalta-ajan kaupunkiarkeologiseen inventointiprojektiin, jossa selvitettiin tuon ajan kaupunkien vanhojen asemakaava-alueiden arkeologista potentiaalia. Hämeenlinnan inventoinnissa käytiin läpi historiallisia lähteitä ja vanhoja karttoja, ja kohde tarkastettiin myös maastossa. Näiden perusteella määriteltiin ne alueet, joilla on säilynyt erittäin todennäköisesti tai mahdollisesti kaupunkiarkeologisia kulttuurikerroksia tai rakenteita.

Kaupunkiarkeologisen inventoinnin jälkeen Hämeenlinnan vanhalla asemakaava-alueella on tehty arkeologisia tutkimuksia vuosina 2005, 2009, 2010, 2015 ja 2016, jolloin tämän tutkimuksen lisäksi tehtiin myös toinen arkeologinen valvonta. Vuoden 2005 tutkimukset liittyivät Linnan kasarmialueen asemakaavoitukseen. Museoviraston tutkijan Päivi Hakanpään tekemissä koekaivauksissa todettiin kasarmialueen kentän pohjoisosassa kivetty katulinja sekä paksuja kulttuurikerroksia. Kaupunkialueen länsiosan todettiin olevan osittain tuhoutunut 1900-luvun alussa rakennetun maneesin takia, mutta myös täällä oli paikoin paksuja kulttuurikerroksia, jotka löytöjen perusteella ajoittuvat 1700-luvulle ja mahdollisesti 1600-luvun lopulle. Vanhan kaupungin luoteisosasta löytyi todennäköisesti 1700-luvulle ajoittuvaan rakennukseen liittyviä kivi- ja puurakenteita sekä kulttuurikerroksia.

Vuoden 2009 Tiina Jäkärän (Museovirasto) johtama valvonta liittyi Linnan kasarmin korjausrakentamiseen Valtiokonttorin toimitiloja varten. Alueella kaivettiin lähinnä erilaisia ojia putki- ja kaapelilinjoja varten. Myös rakennusten sisäpuolella tehtiin mm. viemärikaivantoja ja tukianturoihin liittyviä maanrakennustöitä. Tutkimuksissa havaittiin joitakin kulttuurikerroksia, joista parhaiten oli säilynyt rakennusten sisäpuolella olevat kerrostumat. Vuonna 2010 tehtiin koekaivaus Hämeenlinnan Linnan kasarmin rakentamattomalla ja aiemmin parkkipaikkana toimineella tontilla, koska paikalle suunniteltiin rakentamista. Tutkimuksia johti Riikka Väisänen Museovirastosta. Koekaivauksissa todettiin noin metrin levyinen kivetty katu tai rakennukseen liittynyt kiveys sekä rakennuksen seinälinja. Molemmat ajoittuvat todennäköisimmin 1800-luvulle. Lisäksi todettiin, että tontin järvenpuoleiselle alueelle oli tuotu paksuja täyttömaakerroksia, joita oli tuettu suurien kivenlohkareiden avulla. Vuoden 2015 Muuritutkimus ky:n suorittama ja Kari Uotilan johtama arkeologinen dokumentointi liittyi kasarmialueen päävesiputkiston vuotoon. Myös täällä todettiin vanhempaa katukiveystä sekä sen alla olevia kulttuurikerroksia. Loppusyksyllä 2016 vanhan soittokunnan talon rakennustöiden lisäksi

¹⁵ Katermaa 2000b:113–114; Kyläkoski 2005:6–11; Lindeqvist 1930:221.

paikalla valvottiin myös tietoliikennekaapelin asennustöiden kaivuita. Arkeologisen valvonnan teki Esa Mikola Museoviraston Arkeologisista kenttäpalveluista.

4. Vuoden 2016 arkeologinen valvonta

Arkeologinen valvonta keskittyi Vanhankaupunginkatu 11:n entisen soittokunnan talon länsipuolelle rakennuksen eteläpäättyyn. Uusi sisääntulo rakennetaan länteen suuntaavan ulokkeen kohdalle. Rakennuksen alla on tällä kohdin kellari, jonka kiviperustukseen tehtiin aukko sisäänkäyntiä varten. Uusi kaukolämpöliittymä kulki sisääntulon eteläpuolelta ja kääntyi pihalle johtavalle tielle, josta se jatkui Vanhankaupunginkadulle. Entisen soittokunnan rakennuksen ympäristö oli jo entuudestaan paikoin voimakkaasti muokattua, mutta pidettiin mahdollisena, että paikalla olevien täyttökerrosten alla olisi säilynyt myös vanhempia kerrostumia.

AKDG5203:3 Kellarin perustukseen avataan sisääntuloaukkoa. SW-NE. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG5203:11 Kaukolämpökaivannon eteläpäätä kaivetaan. Ojan poikki kulkee toinen oja. N-S. Kuva Petro Pesonen.

Tutkimukset jakautuivat kahdelle päivälle siten, että ensimmäiseksi kaivettiin rakennukseen johtavan sisääntuloaukon kohta ja seuraavaksi kaukolämpökaivanto. Sisäänkäyntiä varten avattiin talon edustalle noin 19 m²:n kokoinen alue, joka ulottui rakennuksen perustuskiviin saakka. Paikalla todettiin pintanurmen ja sen alapuolisen ohuen multakerroksen alla pohjamaahan asti ulottuva vaaleanharmaa kivien ja mullan sekainen täyttöhiekkakerros. Sen paksuus vaihteli rakennuksen perustuksen vierustan reilusta metristä pihatien vierustan noin 20 senttimetriin. Kerros oli selvästi kasattu paikalle talon rakentamisen jälkeen. Paikalla ei havaittu merkkejä vanhemmista kerrostumista tai rakenteista. Kellarin kiviperustukseen tehdyn aukon sisäpuolelta löytyi kellarista muutamia löytöjä, jotka kertovat vain rakennuksen aikaisesta käytöstä. Löytöjen joukossa oli erilaisia kukka-aiheisia astianpaloja, lusikka, lasipullon paloja sekä myös kokonaisia pulloja, kuten Oxygenol-suuvesipullo. Löytöjä ei otettu talteen.

AKDG5203:4 Sisääntuloaukon kohta pohjaan kaivettuna. Taustalla kaukolämpöverkkoon liittyvää kaivantoa. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

AKDG5203:6 Kellarin sisäpuoli, johon uusi sisääntuloaukko on avattu. N-S. Kuva Petro Pesonen.

AKDG5203:7 Kellarin sisäpuolelta löytyneitä esineitä. Kuva Petro Pesonen.

Kaukolämpökaivannon itä-länsisuuntaisessa ojassa oli nähtävissä sama täyttökerros kuin sen pohjoispuoliossa talon sisäänkäyntiin liittyvässä kaivannossakin. Ojan pohjois-eteläsuuntainen osio kulki sen sijaan pihalle johtavan tien kohdalla ja tällä kohdilla ojassa oli erotettavissa tiehen liittyvä ohut pikkukivikerros ja sen alla ruskea moreenihiekka, joka muuttui alempana soraisemmaksi. Kyseessä oli myös täyttömaakerros pohjamoreenin päällä. Kaukolämpökaivanto oli kooltaan noin 41 m². Kaivanto oli löydötön.

AKDG5203:9 Kaukolämpökaivantoa kaivetaan. Ojan profiilissa erottuu pihatien alaisia tien täyttökerroksia. N-S. Kuva Petro Pesonen.

5. Yhteenveto

Vanhankaupunginkatu 11:ssä tehtiin syyskuussa kahden päivän pituinen arkeologinen valvonta, joka liittyi paikalla sijaitsevan rakennuksen uuden sisääntulon rakentamiseen sekä kaukolämpöverkon vetämiseen taloon. Entistä soittokunnan rakennusta ollaan kuunostamassa asuinkäyttöön, minkä vuoksi sitä kunnostetaan. Rakennus sijaitsee Hämeenlinnan entisen asemakaavan alueella, joka on määritelty kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Paikalla on sijainnut 1600–1700-luvulla kaupungin pohjoisosassa olleen kirkon kellotapuli. Alue, johon rakentaminen kohdistuu, on määritelty vuoden 2003 kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä luultavasti säilyneeksi ja/tai tutkimuksellisesti mielenkiintoiseksi alueeksi, minkä vuoksi paikalla oli tarpeen tehdä arkeologinen valvonta, kun maaperään kajottiin.

Tutkimuksissa todettiin, ettei kyseisellä kohdalla ollut havaittavissa merkkejä Hämeenlinnan vanhaan kaupunkiin liittyvistä rakenteista tai kulttuurikerroksista. Kaivantojen kohdalla oli luultavimmin 1880-luvulla rakennetun talon aikaisia ja tätä myöhempinä täyttökerroksia.

AKDG5203:10 Kaukolämpökaivantoa kaivetaan. Johanna Seppä valvoo kaivamista. N-S. Kuva Petro Pesonen.

Lähteet

Painamattomat lähteet:

Mökkönen, Teemu 2003. Hämeenlinna – Tavastehus. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto.

Painetut lähteet:

Katermaa, Aino 2000a: Kaupunki linnan varjossa. Teoksessa: Poutanen, Pirjo ja Korteso, Katleena (toim.) 2000: Hämeen linna – The Castle of Häme. Sulkava.

Katermaa, Aino 2000b: Hämeenlinna Venäjän vallan ajan sotilaskeskuksena – linnankasarmien synty. Teoksessa: Poutanen, Pirjo ja Korteso, Katleena (toim.) 2000: Hämeen linna – The Castle of Häme. Sulkava.

Kostet, Juhani 1995: Cartographia urbium Finnicarum. Suomen kaupunkien kaupunkikartografia 1600-luvulla ja 1700-luvun alussa. Monumenta Cartographica Septentrionalia 1. Rovaniemi.

Kyläkoski, Eeva 2005: Hämeenlinnan Linnan kasarmit. Rakennushistoriaselvitys. Jaakko Pöyry Infra. Maa ja vesi.

Lilius, Henrik 1989: Hämeenlinnan asemakaava – Tavastehus stadsplan. Hämeenlinna – Tavastehus. Arx Tavastica 8. Hämeenlinna.

Lindeqvist, K. O. 1926: Hämeenlinnan kaupungin historiaa 2. Kaupungin historia Ruotsin vallan aikana. Hämeenlinna.

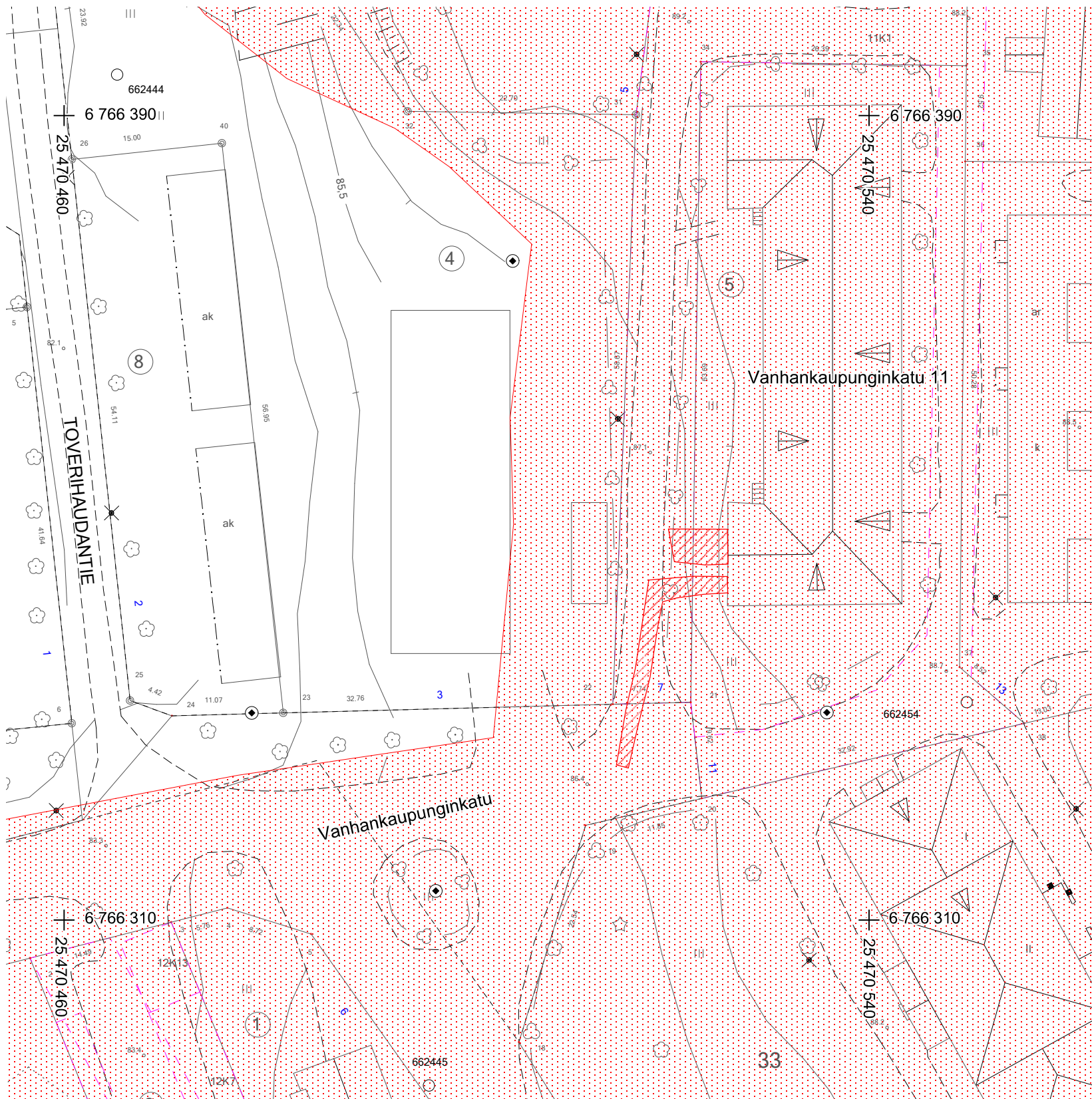
Lindeqvist, K. O. 1930: Hämeenlinnan kaupungin historiaa 3. Kaupungin historia vuosina 1807–75. Hämeenlinna.

Kuvaluettelo

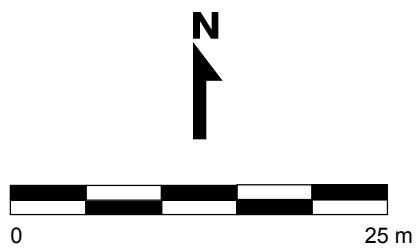
Kuvan nro	Aihe	Tekijä
AKDG5203:1	Yleiskuva. Vanhan soittokunnan talon edustalle kaivetaan uutta sisääntuloa. Johanna Seppä valvoo kaivuita. SW-NE.	Katja Vuoristo
AKDG5203:2	Yleiskuva. Vanhan soittokunnan talon edustalle kaivetaan uutta sisääntuloa. Johanna Seppä valvoo kaivuita. NW-SE.	Katja Vuoristo
AKDG5203:3	Kellarin perustukseen avataan sisääntuloaukkoa. SW-NE.	Katja Vuoristo
AKDG5203:4	Sisääntuloaukon kohta pohjaan kaivettuna. Taustalla kaukolämpöverkkoon liittyvää kaivantoa. N-S.	Katja Vuoristo
AKDG5203:5	Kaukolämpöverkkokaivannon N-S-suuntaisen ojan kaivu on alkamassa. NW-SE.	Petro Pesonen
AKDG5203:6	Kellarin sisäpuoli, johon uusi sisääntuloaukko on avattu. N-S.	Petro Pesonen
AKDG5203:7	Kellarin sisäpuolelta löytyneitä esineitä.	Petro Pesonen
AKDG5203:8	Yleiskuva tutkimusalueesta. N-S.	Petro Pesonen
AKDG5203:9	Kaukolämpökaivantoa kaivetaan. Ojan profiilissa erottuu pihatie alaisia tien täyttökerroksia. N-S.	Petro Pesonen
AKDG5203:10	Kaukolämpökaivantoa kaivetaan. Johanna Seppä valvoo kaivuita. N-S.	Petro Pesonen
AKDG5203:11	Kaukolämpökaivannon eteläpäätä kaivetaan. Ojan poikki kulkee toinen oja. N-S.	Petro Pesonen

Karttaluettelo

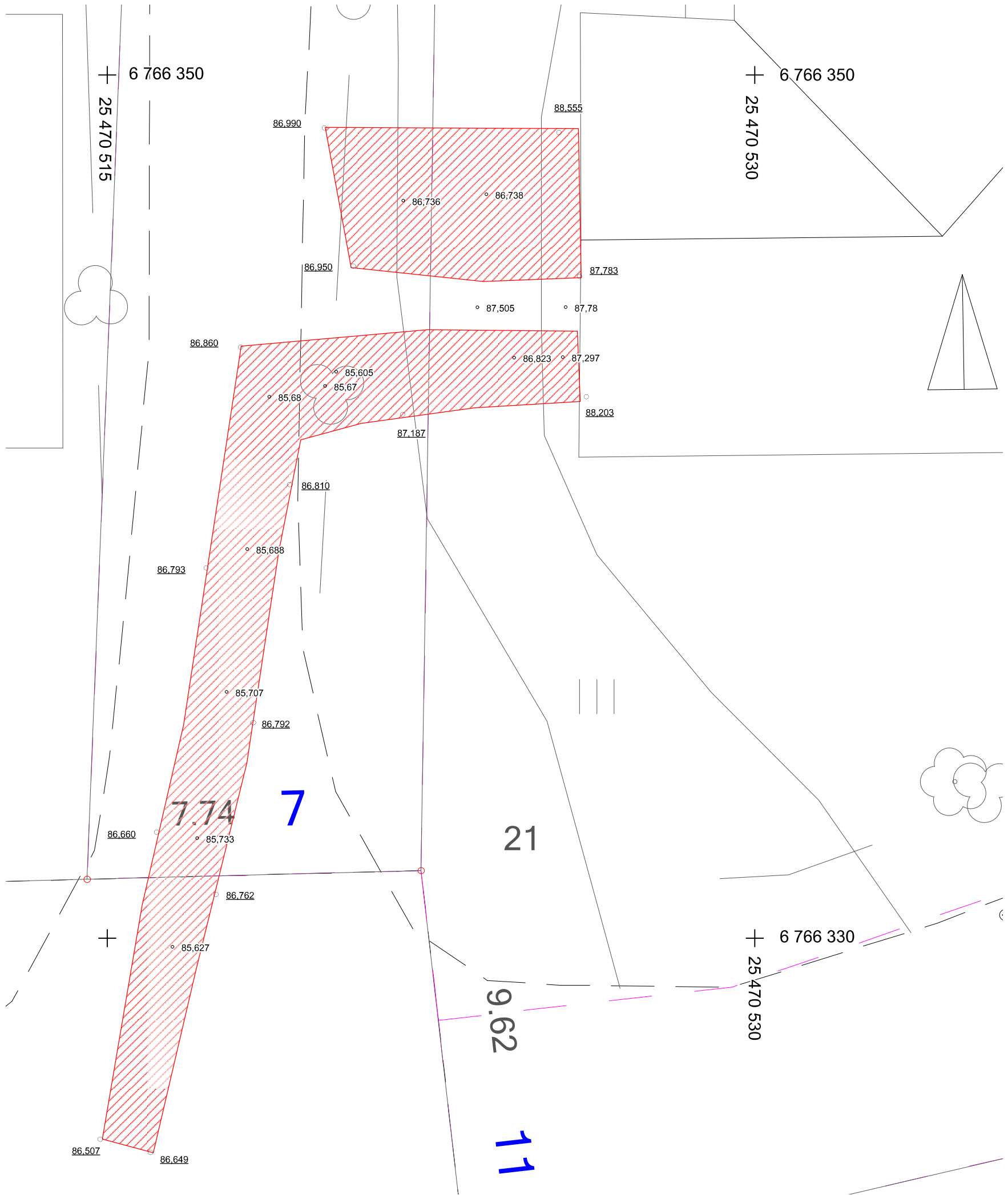
Nro	Tyyppi	Aihe	Mk	Koko
1.	Yleiskartta	Valvotut työmaakaivannot	1:500	A3
2.	Pinta- ja pohjavaaitus	Valvotut työmaakaivannot	1:100	A3

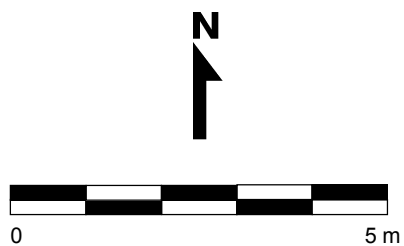
- muinaisjäännösrajaus muinaisjäännösrekisterin mukaan
- työmaakaivannot

<p>HÄMEENLINNA vanha asemakaava-alue 1000007472</p> <p>Katja Vuoristo 2016</p>	<p>Vanhankaupunginkatu 11 Yleiskartta valvotut työmaakaivannot</p> <p>mk 1:500 pohjakartta © Hämeenlinnan kaupunki</p>
<p>mitt. Johanna Seppä digit. Johanna Seppä</p>	<p>Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000</p>
<p>kartta 1</p>	
<p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT</p>	

- työmaakaivannot
- 83.745 pintavaaitus m mpy
- 83.605 pohjavaaitus m mpy

HÄMEENLINNA vanha asemakaava-alue 1000007472 Katja Vuoristo 2016		Vanhankaupunginkatu 11 Pinta- ja pohjavaaitus valvotut työmaakaivannot mk 1:100 pohjakartta © Hämeenlinnan kaupunki	
mitt. Johanna Seppä digit. Johanna Seppä		Koord.: ETRS-GK 25 Korkeus: N2000	kartta 2
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			